

יו"ל לקראת מבחן "דרשו"
על הדרף היומי, שיתקיים
אי"ה ביום שישי י"ג אלול.

סיכום הדרף

סיכומי גפ"ת בהירים על סדר הדרף

כנא קמא עג – קב

- לפניך סיכום שמטרתו **לסדר** את עיקרי הדברים העולים מן הגמרא; - חילוקי ופרטי הדינים.
- חילוקי הטעמים.
- דינים טעמים והלכות העולים מן התוס'.
- בכל מקום שנסמן כזה « מופיעה ההלכה.
- דברי רש"י שאין עליהם חולק שולבו בדברי הגמ' ללא ציון.

לע"נ סבתי מרת חנה ע"ה בת הגה"צ ר' שלום לופס ז"ל

נדפס על נייר חו"ל שאיך בו חשש חילול שבת

©

כל הזכויות שמורות
להערות והארות, תרומות והנצחות:
יוסף אוהנה
ברזיל 101 ירושלים
054-8416200

פקס: 1532-6521811
דוא"ל: 6521811@gmail.com

ענ

- עד זומם; לאביי: למפרע הוא נפסל. « וכן הלכה.
- לרבא: י"א מכאן ולהבא הוא נפסל, דער זומם הוי חידוש ואין לך בו אלא חידוש.
- וי"א: למפרע נפסל, אא"כ יש פסידא דלקוחות (או דמקבל מתנה |תוס' |) דנפסל מכאן ולהבא.
- ואיכא בינייהו (בין המפרשים את רבא):
- א. לרש"י - שהזימו ב' עדים לחד וב' אחרוני לחד, דליכא חידוש.
- לתוס' - שאין הניזומין מסייעין זל"ז וכגון שראה כ"א מחלון אחר, דליכא חידוש.
- ב. דפסלינהו בגזלנותא, דליכא חידוש.
- תוס': ג. לענין דיני נפשות גיטין קידושין וכדו', דליכא פסידא דלקוחות.
- ד. שטר הבא להוציא, דליכא חידוש דגם בהכחשה לא נאמנים להוציא (לתי' ב' דלעיל).
- תוס': מודה רבא בשטר שנראה רק לאחר ההזמה דפסול, ואפי' זמנו לפני ההזמה, דשמא כתבוהו אח"כ והקדימו זמנו.
- ב' שהעידו שגנב ובתוכ"ד העידו שטבח;
- הוזמו על הכל - משלמין הכל. ואפי' למ"ד למפרע הוא נפסל, דאע"ג שהוזמו קודם אגניבה, כיון שהעידו בב"א (למ"ד תוכ"ד כדיבור) לא חשיבי פסולין בשעת עדות טביחה.
- לרש"י - ואם הוזמו על הגניבה תחילה, לא ישלמו דו"ה (למ"ד הכחשה לאו תחילת הזמה).
- לתוס' - למ"ד הכחשה לאו תחילת הזמה מיירי שהוזמו בב"א, דאפי' בהוזמו על הטביחה תחילה הוי הכחשה כי העידו בב"א.
- הוזמו על הטביחה - לרבנן - הוא משלם כפל והן משלמין תשלומי שלושה.
- לר' יוסי - אינו משלם כפל, דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.
- אן דלכו"ע תוכ"ד כדיבור, ולרבנן מכאן ולהבא הוא נפסל ולר' יוסי למפרע.
- אן דלכו"ע למפרע נפסל, ופליגי אי תוכ"ד (דשאלת רב לתלמיד) כדיבור דמי או לא.
- "תמורת עולה תמורת שלמים";
- לר' מאיר - הוי עולה, לרבא - דתפוס לשון ראשון. תוס': ואפי' אמר "תמורת עולה ושלמים".
- תוס': לאביי - דכיון שאמר תמורה ב"פ הוי כאומר תחול זו ואח"כ זו.
- לר' יוסי - יביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים.
- תוס': תלמיד לרבו - צ"ל שלום עליך רבי, אבל בלא אמר רבי גורם לשכינה שתסתלק מישראל.
- עבד לרבו - בשום ענין לא יתן לו שלום, דאימת רבו עליו.
- תוכ"ד; לרבנן - תמיד אינו כדיבור (כדלעיל).
- לר' יוסי - כדי שאילת רב לתלמיד (שלום עליך) הוי כדיבור, תלמיד לרב (שלום עליך רבי) אינו כדיבור.
- תוס': « להלכה - תמיד הוי כדיבור, חוץ ממגדף וע"ז ומקדש ומגדש.
- תוס': טעמא דתוכ"ד כדיבור, דכשמעיד או עוסק במו"מ וחבירו או רבו נותן לו שלום ע"כ יש לו להשיב.

עד

- סימא את עין עברו והפיל את שינו - יוצא לחירות בעינו ומשלם לו דמי שינו, דכת' "תחת עינו" ולא תחת עינו ושינו. וכן להיפך.
- סיפא: העידו שהפיל ואח"כ סימא ונמצאו זוממין - משלמין דמי עין לרב.
- לרבא - מדרישא בג' כיתות סיפא נמי, ומיירי שלפני ההזמה העידו כת אחרת שסימא ואח"כ הפיל, דהכחשה תחילת הזמה.
- לאביי - הכחשה לאו תחילת הזמה. אלא מיירי באפכינהו ואזמינהו. ומיירי שהמזימים אומרים שלפני עדות זו היה עדות הפוכה (או הודאת הרב |תוס' |) ועמד בדיון, דאל"כ כולי דמי עבד בעו לשלומי ליה, לרש"י - דאינו בר חיובא כיון דאי מודה (בקנס) מיפטר.
- לתוס' - כיון דהוי קנס אינו בר חיובא, ואפי' למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב.
- תוס': ולא מצו למימר לשחרר את העבד באנו, דכיון שעמד בדיון מסתמא נתפרסם שיצא העבד לחירות.

- רישא: העידו שסימא ואח"כ הפיל ונמצאו זוממין - משלמין דמי עין לעבד, דמיירי שהיו עדים לפניהם שהעידו שהפיל ואח"כ סימא. ואפי' למ"ד הכחשה תחילת הזמה, הכא אין הכחשה דדינא כוותיהו מספק ולקולא.
- עדים שהוכחו שנפשו וכגון שבא הרוג ברגליו; לר' אלעזר - לוקין משום "לא תענה".
- לר' יוחנן - אין לוקין, דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, שאם יוזמו נהרגין דהכחשה תחילת הזמה.
- תוס': ב"לא תענה" - למ"ד הכחשה לאו תחילת הזמה לא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד (ולוקה עליו), כיון דגלי קרא התם דלוקה דכתי' "והיה אם בן הכות הרשע", ואע"ג שיכול לבוא לידי חיוב מיתה בהזמה ללא הכחשה.
- בשאר לאוין - כיון שיתכן מיתה בלאו הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, וכגון לאו דמחמר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לשאר מלאכות אע"ג דבמחמר אין מיתה.

עה

- מודה בקנס ואח"כ באו עדים;
- לרב - לכו"ע פטור, ד"מאשר ירשיעון" ילפי' למודה בקנס ו"המצא תמצא" לכפל בגנב. ואם עדים ממששים ובאים והודה; לתנא קמא - פטור אף בזה.
- לר"א בר"ש - חייב.
- לשמאל - לת"ק פטור. ולר"א בר"ש חייב, מיתורא ד"המצא תמצא" (וכפל בגנב ילפי' מט"ט"ג כדלעיל).
- מודה בקנס ואח"כ באו עדים, מודה רב דחייב: א. בהודה חוץ לב"ד.
- ב. בהודה מחמת ביעותתא דעדים, לר"א בר"ש.
- ג. בהודה רק בטביחה ומכירה, דלא חייב עצמו בקרן.
- סכי דבי רב או אמרי דבי רב; לרש"י - היינו רב המנונא.
- לר"ת - היינו רב הונא. והא ד'אמר רב הונא אמרי בי רב';
- לר"ת - לא גרסי' 'אמר רב הונא' אלא 'אמר רב המנונא'.
- לרש"י - דהיכא דמוכח 'אמרי בי רב' הוא רב המנונא (רש"י ביכמות).
- העידו שגנב והודה שגנב וטבח ומכר בפני פלוני ופלוני אחרים, והוזמו הראשונים ובאו אותם פלוני ופלוני והעידו שגנב וטבח ומכר - הוא משלם קרן, והראשונים משלמין כפל.
- לרבנן - ופטור מדו"ה, דאחרונים הוי עדות שא"א להזימה כיון שלפני שבאו הודה שגנב בפניהם.
- לסומכוס - חייב דו"ה, דא"א להזימה מחמת שהיא אמת דמסייע להו, והוי עדות.
- ומודה סומכוס בעדים שלא יודעים באיזו יום באיזו שעה, דחוששים שיזימו אותם, ולא הוי עדות כיון שא"א להזימה.

עו

- גנב והקדיש - פטור מדו"ה דהקדש אינו כמכירה, ולא רק בקדשים קלים לריה"ג אלא אפי' בקדשי קדשים, דמעיקרא תורא דראובן (הגנב) והשתא תורא דראובן.
- תוס': וה"מ בקדשי מזבח, אבל בהקדיש לבדק הבית הוי כמכירה.
- הקדיש וטבח - פטור מדו"ה, דלאו דמריה קא טבח. תוס': ואע"ג דמיקרי ע"ש המקדיש, מ"מ חשיב שינוי רשות לענין דחל הקדש אחר יאוש.
- גונב הקדש מבית בעלים; לרבנן - פטור מכפל ודו"ה, דכתי' "וגונב מבית האי"ש" ולא מבית הקדש.
- לר"ש - בקדשים שחייב באחריותן חייב, דדבר הגורם למזון כמזון.

- לר"ש, טבח קדשים חייב בדו"ה דחשיב שחיטה ראויה; לרב דימי - דמיירי בשוחט תמימים בפנים לשם בעלים, ולא חזרה קרן לבעלים דמיירי בנשפך הדם, והוי שחיטה ראויה דכל העומד לזרוק כזרוק דמי.
- לרבין - דמיירי בשוחט שלא לשם בעלים (או שלא לשמה ותוס'), דכשר ולא עלה לבעלים לשם חובה.
- לר"ל - דמיירי בשוחט בעלי מומין בחוץ, וחשיב שחיטה ראויה דכל העומד לפדות כפדוי דמי.
- לרש"י - וה"מ בבע"מ מעיקרו, אבל בקדם הקדישן למומן בעי' העמדה והערכה וכיון שנשחטו א"א לפדותם.
- לר"ת - אפי' בקדם הקדשן למומן, דבשעת פירכוס הוי בני העמדה והערכה.
- תוס': בלא האוקימתות דלעיל לא חשיב שחיטה ראויה דיכול לפדות בשעת פירכוס ואין לך מום גדול יותר משחיטה; אן ד"א דמפרכסת אינה כחיה היכא דשחטה כתיקונה.
- אן משום דמום דלאחר מיתה לא חשיב מום לפדות על ידו.
- תוס': לר"ש אין מלקות אותו ואת בנו בקדשים;
- לרש"י - דכיון דאסור בשחיטה הוי מחוסר זמן והוי שחיטה שאינה ראויה.
- לתוס' - כיון שנזרק לבסוף הוי שחיטה ראויה, אלא מיירי למ"ד התראת ספק לא שמה התראת דקודם שנזרק הכשר לא נותר והוי התראת ספק.
- תוס': לר' אושעיא (בחולין) קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה דקודם זריקה לא משתרי בשר. ואע"ג דכל העומד לזרוק כזרוק דמי; אן דס"ל (לר' אושעיא) דלית ליה לר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי.
- אן דס"ל דלא אמרינן כזרוק כל זמן שלא נתקבל כל הדם בכוס.
- אן דס"ל דכיון דבשחיטה עצמה אינו נותר אלא מחמת דהוי כזרוק לא הוי דומיא דטבח טבח והכן והוי שחיטה שאינה ראויה.

עז

- פרה אדומה מטמאה טומאת אוכלין, דמשנשחטה היה לה שעת הכושר לאכול, דאם מצא נאה הימנה יכול לפדותה וכל העומד לפדות כפדוי דמי. תוס': ואע"ג דכבר מטמאה אדם ובגדים וכ"ש אוכלין;
- לרש"י - נפק"מ בכשר פרה שחיפהו בפחות מכביצה בצק, דכיון דחשיב לפרה אוכל מצטרף לבצק לקבל טומאה.
- לר"י - בעי' שיהיה כאוכל דלר"ש איסורי הנאה אין מטמאין אוכלין. ומה שסופו לטמא טומאה חמורה דאדם ובגדים הוי כהוכשר במים וכנגע בשרץ.
- ועוד - שע"י שנחשבת אוכל, אם יגע בה שרץ נפסלת.
- תוס': בעי' שעת הכושר כדי שפרה תהא מטמאה טומאת אוכלין;
- ולא סגי בהא דלר"ש קדשי בדק הבית א"צ העמדה והערכה, דמיירי לאחר שהוזה דמה דאינה בת פדיה.
- ולא סגי בחיבת הקודש דמכשרת, דחיבה מועילה רק לשויה שאין אוכל כאוכל וכגון עצים ולבונה, אבל אינה מועילה להתיר איסורי הנאה.
- תוס': פרה (אדומה) ופרים הנשרפים ושעיר המשתלח;
- לר"מ - כולם מטמאין אוכלין ומשקין, דכיון שסופן לטמא טומאה חמורה חשיבי כאוכל.
- לרבנן - מטמאין, חוץ משעיר המשתלח דלא חזי לאכילה כשהוא חי, דסופו לטמא טומאה חמורה מועיל שא"צ הכשר טומאה אבל הכשר אוכל בעי'.
- לר"ש - אין מטמאין, דס"ל דאיסורי הנאה אין מטמאין, חוץ מפרה הואיל והיתה לה שעת הכושר.
- תוס': אוכל; לרש"י - מקבל טומאה רק שהוא כביצה.
- לתוס' - מקבל טומאה בכל שהוא.
- תוס': פרה אדומה שנשחטה; לר"ש - נפדית אפי' מדרבנן.
- לרבנן - לא נפדית אפי' מדאורייתא. ואע"ג שהיא קדשי בדק הבית.
- לר"ש, טבח קדשים או מכר טריפה; לר"ל - פטור, דבעי' אפשר בטביחה ובמכירה, מ"וטבחו או מכרו".
- לר' יוחנן - חייב בתשלומי דו"ה.
- תוס': ומודה ר"ל במוכר בשבת דחייב אע"ג דאם טבח בשבת פטור, דאיתא בטביחה בחול.

עח

- כלאים - הבא משני מיני בהמות. כוי - מבהמה וחיה. נדמה - אביו ואמו ממין אחד והוא ממין אחר.
- בכ"מ נתמעט כלאים, חוץ מלענין תשלומי דו"ה, דכתי' "שור או שה" מיותר לרבות. וחוץ מלענין פדיון פטר חמור לר' אלעזר דלקמן.
- לענין שפסול לקרבן - נתמעט מ"שור או כשב", דסיפא ד"כשב או עז" הוי "או" למעט, משא"כ בתשלומי דו"ה שא"א להוציא כלאים משור ושה (דקה וגסה אין עיבורן שווה) הוי "או" לרבות.
- לענין מעשר בהמה - דילפי' תחת תחת משאר קדשים שפסול לקרבן.
- לענין בכור - אָ דילפי' העברה העברה ממעשר בהמה.
- אָ דילפי' מזה שנדמה פסול כ"ש שכלאים פסול.
- בקדשים - נתמעט נדמה מדכתי' "או עז". תוס': ואפי' דומה במקצת סימנין, דבלא קרא הוי ילפי' ממעשר ומעשר מבכור לאינו דומה כלל.
- בבכור - נתמעט נדמה מיתורא ד"אך בכור שור" (דכבר מיירי לעיל בבכור). תוס': אבל דומה במקצת סימנין קדוש, דכתי' "אך" לרבות.
- אין פדיון פטר חמור; בעגל, בחיה, בשחוטא, ובטריפה. דילפי' ג"ש שה מפסח (תוס'). בכלאים;
- לתנא קמא - אין פדיון, דכתי' "שה", ואיכא בנין אב לכ"מ שנאמר שה שהוא למעט כלאים;
- לרש"י - ילפי' בנין אב מדכתי' באכילה "שור שה כשבים ושה עזים".
- לר"י - ילפי' בנין אב מדכתי' בפסח "מן הכבשים ומן העזים", ומיותר דאיכא קרא בקדשים.
- לר' אלעזר - פודין, דכלאים גם נקרא שה. תוס': ומחמת האי סברא ס"ל דמרבין מתפרה תפרה דוקא כלאים ולא עגל וחיה וכו'. ולכן לת"ק בעי' בנין אב ולא סגי בג"ש דלעיל.
- גמל הבא מפרה וגמל - אסור באכילה; לר' אליעזר - דכתי' "שה" וילפי' מבנין אב ד"שה" דלעיל.
- לר' יהושע - דכתי' "שה כשבים" עד שיהו אביו ואמו כבשים.
- ואע"ג דטהורה לא מתעברת מטמאה (וכן להיפך), הכא מיירי שאביו קלוט דהיינו גמל שבא מפרה ושור.
- לרש"י - ואפי' שיש לאביו סימן טהרה אחד דלר' יהושע מותר באכילה, מ"מ בנו אסור. ור"ש פליג וס"ל דגם הוא אסור.
- לתוס' - מיירי אפי' בגמל שדומה לאמו באחד מאבריו, שאם היה בא מפרה ושור היה מותר לר' יהושע, והכא אסור כיון שאביו אינו דומה כלל להוריו דבכה"ג מודה ר' יהושע שאביו אסור.
- הרי עלי עולה והפריש שור - הגונב את השור יכול לשלם לבעלים כבש (לרבנן) או עוף (לראב"ע), ואע"ג דלא הוי מצווה מן המובחר.
- שיור במכירה; לת"ק: אפי' קרנה וגיוזתיה הוי שיור, דבעי' מכרו כולו דומיא דטבחו כולו.
- לרבי: רק דבר המעכב בשחיטה (שאם ניטל נעשית נבילה), דבעי' דומיא דטביחה.
- לרש"י ב"א: לתנא א' - קרנה הוי שיור, אבל לא גיוזתיה דלמיגז קיימי.
- לתנא ב' - כל הניתר בשחיטה ואפי' יד ורגל, אבל לא קרנה וגיוזתיה.
- שותף שגנב חלק חבריו - אין בו חיוב דו"ה, דליכא וטבחו או מכרו כולו באיסורא.
- שותף שטבח לדעת חבריו - חייבים דו"ה, דלענין דו"ה מרבין לעיל דיש שליח לדבר עבירה.
- טבח שלא לדעת חבריו - פטורים, דליכא וטבחו כולו בחיובא.
- ספק אם הוי שיור: א. מכרה חוץ מל' יום.
- ב. מכרה חוץ ממלאכתה.
- ג. מכרה חוץ מעוברת למ"ד עובר לאו ירך אמו;
- י"א דספק אם הוי שיור כי מחובר בה, א"ד אינו שיור כי למפרש קאי.
- י"א דספק אם הוי שיור כי ניתן עמה בשחיטה, א"ד אינו שיור דלאו ירך אמו.
- ד. גנבה וקטעה ומכרה, דשייר בגניבה ולא שייר במכירה.

עמ

- גנב והקדיש - משלם דו"ה, דמה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים.
תוס': וה"מ לברק הבית, אבל למזבח פטור דמעיקרא תורא דראובן (הגנב) והשתא תורא דראובן.
וה"מ לפני יאוש, למ"ד יאוש קני, דלאחר יאוש שלו הוא מוכר. ואע"ג דלא חל הקדש לפני יאוש,
חייב כמוכר לפני יאוש, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.
- חיוב דגנב; אן כשהגנב משך והוציאה מרשות הבעלים.
תוס': לרבינא - וקנה אפי' שמשך לרה"ר.
- לאבוי ורבא - דוקא כמשך סמיטא. « וכן הלכה. ואין לחלק בין קניית גנב לשאר קניות.
אן כשהגנב הגביה אותה, ואפי' ברשות בעלים.
- אן כשנתנה לבכורות בנו או לשומר, והכהן או השומר משך (כדלעיל) או הגביה.
לרש"י תוס' - הגנב נתנה. תוס': דאין שליח לדבר עבירה משום דברי הרב ודברי התלמיד
או משום דאי בעי לא עביד, אבל הכא סבור שהוא של גנב.
ויש אומרים - שהבעלים נתנה, ולא מיירי בגנב, והשומר חייב אם מתה בפשיעה.
- לגמ' הכא - תיקנו משיכה בשומרים, לרש"י - שמשעת משיכה חייב בשמירה.
לתוס' - שמשעת משיכה אינו יכול לחזור בו.
תוס': לר"ה - לא תיקנו, ויכול לחזור בו כל זמן שלא השתמש בו (שואל ושוכר).
לר' אמי - משיכה קונה מדאורייתא, ואם השאל קורדום של הקדש ומשכו - מעל, וחבירו מותר לבקע
בו לכתחילה דיצא לחולין.
- הוי גנב, אפי' שגונב בחורשין שהוא מקום גלוי, דכיון שהוא נשמר מהם הוי גנב.
ואפי' שגנב בפני שנים, דלא מפחד מהם שיודע שלא מהם גנב.
- על שור משלם ה' ועל שה ד'; לר' מאיר - דשור ביטל את בעליו ממלאכתו.
לריב"ז - דשור הולך ברגליו משא"כ שה שהגנב הרימו על כתיפו.
- אסור לגדל בהמה דקה בא"י, משום ישוב א"י שאוכל בשדות של ישראל אחרים.
וה"מ דקה, אבל גסה מותר דא"א להביאה מחו"ל ואין גוזרין דבר שאין רוב הציבור יעמדו בו.
וה"מ בא"י, אבל בחו"ל (ובסוריא למ"ד כיבוש יחיד לאו שמה כיבוש) או במדברות ובחורשין (יערות) בא"י מותר.
וה"מ בקביעות, אבל להשהות ל' יום מותר;
- ובגנן קודם הרגל, לרש"י - ולר"ג צריך לקושה בכרעי המיטה, ולרבנן א"צ.
לתוס' - לא פליגי, ולא דוקא נקט קושה.
- ובגנן טבח שמוכר בהמות;
לרש"י - ולא ישהה לאחר יום השוק את האחרונה שקנה, אפי' שעבר פחות מל' יום.
לתוס' - לא ישהה יותר מל' יום את האחרונה שקנה, אפי' שנשארה יחידה.
- תוס': הא דמותר לגדל (גסה, בחו"ל, להשהות) היינו בבית אבל לרעות אסור תמיד, אא"כ רועה את של חבירו
דאין אדם חוטא ולא לו.
והא דאסור לגדל (דקה בא"י) היינו אפי' ע"י חבירו.
וכ"מ שאסור והוא מגדל או רועה - פסול לעדות.

פ

- אין מחייבין אותו למכור מיד אלא מוכר מעט מעט; א. רועה שעשה תשובה שלא לגדל בהמה דקה עוד.
ב. גר שנפלו לו כלבים וחזירים בירושה.
ג. הנודד ליקח בית או אשה בא"י.
- בבל בא"י לאיסור גידול בהמה דקה - מכי אתא רב לבבל;
לרש"י - שמפני ישיבתו של רב רבו מתיישבין שם.
וי"א - שבא ולימד שדינה בא"י מימות יכניה כי יש שם רוב ישראל (וכן לר"ת).

- חובה אשת ר"ה שמרה על בהמה דקה שלו, וא"ל רב אדא בר אהבה "חובה תקברינהו לבנה"; תוס': לר"ח- שא"ל וכי דרכה לשמור ולא לגדל את בניה.
וי"א- שהוא לשון קללה.
- א"נ- א"ל וכי אין יראה שתענש בקבורת בניה.
- שבוע הבן - ברית מילה. ישוע הבן - לרש"י- משתה שעושיין לפדיון הבן.
לר"ת- משתה שעושיין כשנולד בן.
- חתול שחור - מותר לקיימו (וא"צ להורגו) דאינו מזיק לב"א.
חתול לבן - אסור. וה"ה לשחור בן לבן בן לבן. וספק בשחור בן לבן בן שחור.
לת' א' בתוס'- ה"מ באינו קשור, אבל בקשור מותר לקיימו כל עוד לא המיתו.
לת' ב' בתוס'- ה"מ כחתול, אבל ארי נמר וכדו' רגילים ליוזר מהם ומותר לקיימן כל עוד לא המיתו.
- פורענויות הבאות על הציבור (לרש"י- בשבת. לתוס'- בחול) כגון שחין חגב זכוב צירעה יתוש נחשים ועקרבים - לא היו מתריעין (בשופר ברכים) אלא צועקים (בפה ביחיד).
- וה"מ בשחין לח, אבל ביכש מתריעין בשבת (לרש"י- בשופר. לתוס'- בעננו).
תוס': וה"מ בחגב המזיק לב"א, אבל במזיק לשדות היו מתריעין.
- משום ישוב א"י: א. כותב עליו אונן (שטר מכירה) אפי' בשבת ע"י נכרי.
ב. הקונה בית בא"י כופין אותו ליקח לה דרך מד' רוחותיה.
- תוס': לישוב א"י - התירו אמירה לנכרי אפי' באיסור דאורייתא דכתובה.
למצוות מילה - לר"י- התירו אמירה לנכרי באיסור דרבנן, וכגון להביא חמים דרך חצר שלא עירב.
לה"ג- התירו אפי' באיסור דאורייתא, וכגון שיביא דרך רה"ר.
לשאר מצוות - לא התירו אפי' באיסור דרבנן, ושאני מילה היא עצמה דוחה שבת.

פא

- תוס': מן הדין מותר לקבור בשבת ע"י נכרי, אלא שהוא מכוער ומגונה ומתבייש שנקבר בשבת. ולכן;
  - א. קוברים ביו"ט שני ע"י ישראל דוקא, ואפי' ביו"ט שני של ר"ה.
  - ב. נכרי שעשה ארון או חפר קרב בשביל ישראל, לא יקבר בו עולמית ולא שרי בכדי שיעשו.
  - לריב"ל, עשרה תנאים התנה יהושע, ואפי' בחו"ל:
    - א. שיהיו מרעין בהמות בעיר חברו. ודוקא בהמה דקה ביער גסה.
    - ב. מלקט עצים משדה חברו (למאכל בהמה). ודוקא¹ בהיזמי והיגי² מחוברין³ ולחין.
    - ג. מלקט עשבים בשדה חברו, חוץ משדה תלתן כשעומד לאכילת בהמה, אבל מתלתן שעומד ליזרע או לאכילת אדם מותר ללקט.
    - ד. קוטס ענפים מאילן חברו (ליטע) חוץ מגרופיות (לרש"י- מניח מלא ב' אגרופין. לערוך- ענפים) של זית. וקוטס דוקא¹ מאובו (ענפים שבצדדים)² ומחדש שלא עושה פירות³ וממקום שאינו רואה חמה.
    - ה. מעיין שייך לבני העיר. תוס': ואפי' יצא ברשות היחיד, אא"כ טרח בו וחפרו.
      - ו. מטילין חכה או רשת בים טבירה. ולא יפרוס קלע (גדר קנים במים), שמעמיד את הספינה.
      - ז. הנפנה יכול לקחת אבנים מגדר חברו, ואפי' בשבת.
      - ח. מסתלקין לצידי הדרכים ואפי' בזמן שהתבואה בשדות, מפני יתדות הדרכים (גושי טיט יבש).
      - ט. התועה בין הכרמים מנתק זמורות בשביל לצאת. וכן אם חברו תועה, דמדאורייתא יכול ללכת מסביב בשביל מה שחייב בהשבת גופו.
      - י. מת מצווה קונה מקומו, אא"כ מוטל ברוחב הדרך דמפנהו.
  - תלתן עם עשבים - אם העשבים לא טובים לו וכגון שעומד ליזרע או לאכילת אדם - אין מחייבין אותו לעקור; לרש"י- רכיון שמפסיד את התלתן ע"כ יעקור את העשבים.
  - לתוס'- דליכא איסורא מכיון שבאו מאליהן. ואין משום מקיים כלאים כיון דקשו לה.
  - שלמה תיקן להלך בשבילי הרשות, דהיינו לקצר דרכו בשדה חברו משהכניס תבואתו ועד הזריעה.

- י"א דאיכא עוד תקנות שתיקן יהושע:
  - א. לר' יהודה, בשעת הוצאת זבלים מוציא זבלו לרה"ר לל' יום כדי שיהיה נישוף ברגלי העוברים.
  - ב. לר' ישמעאל בן ריב"ב, יורד לשדה חבירו וקוצץ שוכו של חבירו להציל נחיל שלו ונותן לו דמי שוכו. וכן ביין ודבש. וכן בעצים ופשתן.
  - ג. לר' יוחנן, אילן הנוטה לשדה חבירו והסמוך למיצר, מביא ביכורים וקורא.

פב

- תוס': שפך יין חבירו להציל דובשנו - נותן לבעל היין את דמי יינו.
- שפך יינו להציל דבש חבירו - אין לו אלא שכרו, דבעל הדבש אומר למה שפכת הייתי דוחק ומציל. ואם אין עקל בית הכרד כרך עליה - בעל היין זכה בדבש מהפקיאר.
- עשרה תקנות תיקן עזרא:
  - א. שקורין במנחה בשבת, משום יושבי קרנות.
  - ב. שקורין בב' וה'. דמעיקרא תקנו ג' פסוקים לא' או לג' גברי והוא תיקן י' פסוקים לג'.
  - תוס': שמשא עליה בה' לקבל לוחות ובב' ירד, והוי עת רצון.
  - ג. דנין בב' וה'. תוס': שהיו קבועין כל יום בעיר אחת, ותיקן בכל עיר בב' וה'.
  - ד. ממכסים ביום חמישי, משום כבוד שבת.
  - ה. אוכלין שום בע"ש, משום עונה.
  - ו. שהאשה שאופה תשכים ותאפה, כדי שתהא פת מצויה לעני המחזור.
  - ז. ושתהא אשה חוגרת בסינר (כעין מכנסים), משום צניעותא.
  - ח. שביום טבילתה תהא חופפת במסרק, דמדאורייתא סגי לעיוני שמא נקשר.
  - ט. שיהיו רוכלי בשמים (לגשים) מחזרין בעיירות, שלא יתגנו על בעליהם.
  - י. תיקן טבילה לבעל קרי לד"ת, דמדאורייתא בעי טבילה רק לתרומה וקדשים.
- תוס': עזרא תיקן - שלפני טבילה תחפוף ראשה במסרק, דחפיפה לא שייכא אלא בראש. גמ' בנדה - צריכה להדיח בית קמטיה במים, דבעי' ראוי לכיאת מים. עכשיו נוהגין - שרוחצת את כל גופה במים חמין.
- תוס': לא קיי"ל כטבילת עזרא לד"ת, אלא כר' יהודה בן בתירא דאין ד"ת מקבלין טומאה; לת' א' - שרא סבר ריב"ב דעזרא לא תיקן דבר זה. לת' ב' - עזרא התנה שכל מי שרוצה לבטל יבטל. לת' ג' - לא פשט איסורו ברוב ישראל, וכיון שלא כתוב בקרא - בטל. עשרה דברים נאמרו בירושלים:
  - א. אין הבית חלוט בה, דכתי' "וקם הבית... לצמימות לקונה" וס"ל דירושלים לא נתחלקה לשבטים.
  - ב. אינה מביאה עגלה ערופה, דכתי' "לרשתה" וס"ל דלא נתחלקה לשבטים.
  - תוס': ולא סגי בהא דאזלינן בתר רובא; אן כי היו מקומות שההיו רק יושבי ירושלים. אן בימי חזקיה שכל ישראל היו בירושלים.
  - ג. אינה נעשית עיר הנדחת, דכתי' "עריך" וס"ל דלא נתחלקה לשבטים.
  - ד. אינה מטמאה בנגעים, דכתי' "בבית ארץ אחותכם" וס"ל דלא נתחלקה לשבטים.
  - ה. אין מוציאין בה זיוין וגזוטראות, מפני אוהל הטומאה ושלא ינזקו עולי רגלים.
  - ו. אין עושין בה אשפתות, משום שרצים שמצויין שם ומטמאים את הקדשים.
  - ז. אין עושין בה כבשונות, דהעשן משחיר את החומה וגנאי הוא.
  - ח. אין עושין בה גינות ופרדסים, דדרך לזבלן ויש סירחון.
  - ט. אין מגדלין בה תרנגולין, שמביאים כשר שרצים בפיהם.
  - י. אין מלינין בה את המת. גמרא (מסורת ללא טעם).
- תוס': אסור לסחור ברברים טמאים שעומדים לאכילה, אבל בסוסים וחמורים מותר דסתמן למלאכה.

פג

- אסרו לכולם חוץ מלקרובים למלכות:
  - א. ללמד חכמה יוונית (ולשון יווני מותר), דגדרו משום מעשה שהיה בימי החשמונאים. תוס': וגדרו ע"ז גם בזמן החורבן; א דמעיקרא לא קיבלו מינייהו. א דמעיקרא הוי בארור בלבד והשתא הוי עברין.
  - ב. לספר קומי (במצח), דהוי מדרכי האמורי.
- ארור המגדל כלב או חזיר, א מגדל כלב כשהוא קשור בשלשלת. א מגדל כלב בעיר הסמוכה לספר וקושרו ביום.
- נ' אמה - מרחיקין שובך מהעיר שלא יפסידו תבואה ופירות שבעיר. וא"צ יותר, דכרסייהו מליא בנ'. ל' ריס - דהיינו ד' מיל - מרחיקין מצודות מיוני היישוב. ק' מיל - ואפי' אלף (תוס') - לא יפרסו מצודות בישוב כרמים, שהולכים מכרם לכרם עד לרחוק. וכן בישוב שובכין, ומשום יוני שובכין אין לחוש; א דהוי של עכו"ם א של הפקר א שלו.

פרק שמיני - החובל

- "כדי רשעתו" ואי אתה מחייבו שתי רשעיות, דלא תשקול מיניה ממון ותקטליה. "לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות", דלא תשקול מיניה ממון ותפטריה. "לנפש רוצח" מיתור, דלרוצח אל תקח כופר אבל תקח כופר לראשי אברים שאינן חוזרין. לא אמרי' אי בעי עינו ואי בעי דמי עינו נתיב, דילפי' הכאה הכאה בגז"ש - מה הכאה האמורה בהמה "מכה נפש בהמה ישלמנה" לתשלומין, אף הכאה באדם "ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו" לתשלומין. ורבא פליג ויליף מגז"ש זו דחייבי מלקיות כחייבי מיתות. "מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת" איצטריך להיקש דתנא דבי חזקיה (תוס').

פד

- "עין תחת עין" - ממון (לרבנן - דמי ניוק. לר' אליעזר - דמי מזיק, דרחמנא קריה כופר לתוס'):
  - יש אומרים - מגז"ש דהכאה הכאה דלעיל.
  - לר' דוסתאי - דאי הוה עין ממש, אם היתה עינו של זה גדולה ושל זה קטנה לא הוה "עין תחת עין". ונדחה דלמא נהורא שקיל נהורא נשקול מיניה.
  - לרשב"י - דאי הוה עין ממש, אם המזיק היה סומא לא הוה "עין תחת עין". ונדחה דהיכא דלא אפשר לא אפשר, כבטריפה שהרג שלם.
  - לר' ישמעאל - מיתור ד"כן ינתן בו", דכבר כתיב "כאשר עשה כן יעשה לו".
  - לר' חייא - מיתור ד"רד ביד", דכבר כתיב "ועשיתם לו כאשר זמם".
  - לאב"י - דאי הוה עין ממש, זימנין דבהדי דעויר ליה נפקא ליה נשמתיה ולא כתי' עין ונפש תחת עין. ונדחה דלמא אמדינן ליה דמצי מקבל ואם מת מת.
  - לרב זביד - דאי הוה עין ממש, א"צ פסוק לומר שמשלם דמי צער דמקבל בעצמו גם צער. ונדחה דצריך לרבות דמי צער למזיק שאינו מפונק ומצטער פחות, דמשלם צער דביני ביני.
  - לרב פפא - דאי הוה עין ממש, א"צ פסוק לומר שמשלם דמי ריפוי דגם המזיק צריך לרפואה. ונדחה דצריך לרבות דמי ריפוי למזיק שמתרפא מהר, דמשלם רפואה דביני ביני.
  - לרב אשי - מגז"ש ד"תחת" "תחת", דכתי' "שלם ישלם שור תחת השור" וכתי' "תחת אשר ענה" מה להלן ממון אף כאן ממון. תוס': ושאר אמוראי ילפי הך גז"ש למיטב (ה.).
- שור שהוזק בשן ורגל - גובין בבבל, ואע"ג דכתי' "אלוקים" היינו סמוכין ובבבל אין סמיכה, מ"מ שליחותייהו קא עבדינן.
- לא עבדינן שליחותייהו - א במילתא דלא שכיחא (אדם שהוזק) ב בדבר שאין בו חסרון כיס (בושת) ג ובדיני קנסות (שור תם) וממילא לא שייך מועד.

- הודאות והלואות - שכיחי ועבדינן שליחותייהו.
- תוס': גזילות וחבלות - ג"א דלא שכיחי. והא דדנו מיירי בתפס או דקבעיה זימנא למיזל לא"י.
- ג"מ דדוקא גזילות שע"י חבלות לא שכיחי.

פה

- צער שלא במקום נזק, לרבא: לרבי- פטור. לכן עזאי- חייב.
- לרב פפא: לרבי- חייב. לכן עזאי- פטור.
- א דפליגי האם כויה סתם משמע אף ללא חבורה וכתב רחמנא חבורה דבעי' כויה דאית בה חבורה, א"ד כויה סתם יש בה חבורה וכתב חבורה לגלויי דסתם כויה אין בה חבורה.
- א דלכו"ע כויה משמע אף בלא חבורה ופליגי בכלל ופרט בחד ענינא (תוס') שמרוחקים זה מזה (כויה - כלל, חבורה - פרט), האם דנין אותם ואין בכלל אלא מה שבפרט. למ"ד שאין דנין אותם בכלל ובפרט, כתי' חבורה ל'דרמים יתרים';
- לרש"י- דהו"א דכשיש צער (כויה) לא משלם נזק (חבורה) קמ"ל שמשלם אף נזק.
- לתוס'- לדרמים יתרים שמשלם בצער שיש בו רושם לפי שמתגנה מחמת הרושם.
- דמי צער - אומדין באדם שידו מוכתבת למלכות, כמה היה משלם שיקטעו את ידו בסם במקום בסייף. אבל בקטיעת יד לאדם שידו קטועה ומחוברת בגידין, איכא נמי בושת, דבשרו מושלך לכלבים.
- מותר לנחבל לאגוד מכתו אבל לא באגד יתירה. אגד באגד יתירה ונסתרה המכה (ולא אמדוהו לתוס'); לתנא קמא- משלם החובל ריפוי ושבתי. ריפוי מכפילות ד"רפא ירפא", ושבתי איתקש לריפוי "רק שבתו יתן ורפא ירפא".
- לר' יהודה- חייב בריפוי כיון דכפליה קרא, ומשבתי פטור דכתי' "רק" למעוטי.
- לרבנן בתראי- פטור לגמרי, ד"רק" מגלה לנו שהכפילות ד"רפא ירפא" אינה לחייב ככה"ג, אלא לומר שניתנה רשות לרופא לרפואת אף חולי הבא ביד שמים. ושבתי הוקש לריפוי.
- עבר הנחבל על דברי הרופא ונסתרה המכה - פטור החובל. ות"ק דלעיל יליף לה מ"רק".
- קטע את ידו - נותן דמי ידו, ושבתי רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין.
- שיבר את רגלו - נותן דמי רגלו, ושבתי רואין אותו כשומר הפתח, דלשומר קישואין צריך ללכת סביב.
- סימא את עינו - נותן דמי עינו, ושבתי רואין אותו כטוחן בריחים.
- תוס': וה"מ בשבר ב' רגליו, אבל ברגל א' יכול לשמור קישואין.
- וה"מ בסימא ב' עיניו, אבל בעין א' פטור משבתי.
- וה"מ בסתם ב"א שאין בעלי אומניות, אבל במלמד או נוקב מרגליות וכדו' משלם שבת בהתאם.
- חירשו - נותן דמי כולו. לר"ת- ה"מ בחרש בידי אדם, אבל חרש בידי שמים עדיין הוא שווה.
- לר"י- ה"מ באין לו אומנות, אבל אם יש לו אומנות עדיין הוא שווה.
- קטע ידו שיבר רגלו סימא אינו ולא אמדוהו בין כל נזק ולבסוף חירשו, או שאמדוהו ולא שילם עד שחירשו; נזק ושבתי - משלם דמי כולו והכל בכלל, דהוי כעבדו.
- צער ובושת - ספק אם אומדין כל אחד לחוד או הכל ביחד ויוצא זול (ע"פ תוס').
- ריפוי - לרש"י- פשיטא שלא יתן על כ"א, שהרי לא נתרפא בינתים.
- לתוס'- גם בזה הגמ' נסתפקה, וכצער ובושת.

פו

- הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור, ואם בא לימכר עכשיו היו דמיו פוחתין;
- לרבא- משלם שבת (שבת קטנה), וספק אם משלם נזק (שבת גדולה).
- לאביי- משלם נזק ושבתי. תוס': ואפי' בהכה יד עבד וסופה לחזור קודם שיצא לחירות, משלם נזק לעבד.
- לרבא- משלם שבת בלבד. ולא כשומר קישואין אלא כפועל בשוק, דהא לא יהיב דמי ידו.
- תוס': וה"מ בסתמא שאין ב"א בקיאים אם סופה לחזור ולא יקנו אותו מספק, אבל בידוע שסופה לחזור לכו"ע משלם רק שבת.

- קטע יד עבר עברי של חבירו - לאביי: נותן נזק לעבד, ושבת לרבנו. תוס': ואפי' שהרב מפסיד שאינו יכול להשקות וכדו', דהוי כחלה.
- לרבא: לגי' שלנו- הכל לעבד וילקח קרקע והרב אוכל פירות.
- לגי' ר"ח- הכל לרב, ובנזק ילקח קרקע והרב אוכל פירות כי מפסיד מה שאינו יכול להשקות וכדו'.
- בושת; לר' מאיר- עניים ועשירים שווים, ורואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם.
- לר' יהודה- שמין לפי גודל עשירותו.
- לר' שמעון- עשירים רואין אותן כב"ח שירדו מנכסיהם, עניים שמין כפחות שבעניים.
- נתכוין לבייש קטן ובייש גדול, או נתכוין לבייש עבד ובייש בן חורין;
- לר"ש- פטור, דבעי' שיתכוין לו דכתי' "במבושיו", וכדס"ל גבי קטלא.
- לרבנן- חייב, ונותן לגדול דמי בושתו של קטן ולב"ח דמי בושתו של עבד.
- לר' יהודה- אע"ג דס"ל דאין לעבדים בושת, דמ"מ שיימינן בהו.
- לר' מאיר- גדול וקטן בנכסים הרי שווים, אלא מיירי בגדול וקטן ממש דאיכא קטן שיש לו בושת וכגון שמזכירים לו אותה מצטער.
- בייש אדם ערום - פטור, אא"כ רוח הרימה את בגדיו ובא הוא והגביהם יותר.
- לר"ש- פטור דמכיון שאינו מקפיד לילך ערום לפני ב"א אינו בר בושת.
- לתוס'- פטור כי לא שייך לביישו במה שמערימו, אבל אם רקק בו או סטרו חייב.
- בייש בבית מרחץ - פטור, ופליגי רש"י ותוס' כנ"ל.
- בייש ע"ג הנהר - חייב, אלא שאינו דומה למביישו בשוק ומשלם פחות.
- בייש ישן ומת - ספק, לרב זכיר- האם חייב בבושת משום כיסופא (בושה) או משום זילותא (ואפי' ישן).
- לרב פפא- האם חייב משום כיסופא דיריה או משום בושת משפחה.
- ונפשט שחייב משום כיסופא או כיסופא דיריה, ולכן בקטן שאינו מתבייש פטור.
- בייש חרש - חייב. וכן בבייש סומא, ואפי' לר' יהודה שפותר סומא שבייש.
- בייש שוטה - פטור, ואפי' אי משום זילותא או פגם משפחה, דאין לך בושת גדולה משוטה.
- סומא; לר' יהודה- אינו גולה, דכתי' "בלא ראות" משמע שרואה במקום אחר.
- לר' מאיר- גולה, ד"בלא ראות" ו"בבלי דעת" הוי מיעוט אחר מיעוט דלא בא אלא לרבות.

פז

- סומא לר' יהודה:
- א. פטור מגלות, כדלעיל.
- ב. פטור ממיתות ב"ד, דאתיא רוצח רוצח מחייבי גלויות.
- ג. פטור ממלקות, דאתיא רשע רשע מחייבי מיתות ב"ד.
- ד. פטור מדינים, דכתי' "ושפטו העדה בין המכה... על המשפטים" כל שישנו בהכאה ישנו במשפטים.
- ה. פטור ממצוות, דכתי' "ואלה המצוות והחוקים והמשפטים" כל שישנו במשפטים ישנו במצוות.
- ו. פטור אם בייש את חבירו, דכתי' בבושת "עיניך" וילפי' מ"עיניך" דעדים זוממים, וסומא לא שייך בעדות. תוס': ואע"ג דפטור מדינים; או שחזר בו מדרשה ד"עיניך" לאחר שמצא דרשה דלעיל.
- או דאי לאו גלי קרא דעיניך היה דורש בגלות כר"מ.
- תוס': איכא מ"ד דלא דרשי' רשע רשע לענין דבר שאינו בגוף המלקות וכגון לפטור ממון בהדי מלקות.
- תוס': סומא - מודה ר' יהודה דחייב במצוות מדרבנן, וסומא מלידה לא יפרוס על שמע אפי' מדרבנן כיון שאין לו הנאה מהמאורות.
- אשה - פטורה ממ"ע שהזמן גרמא אפי' מדרבנן, שיש הרבה מצוות שמחוייבות בהם.
- קטן - חייב מדרבנן, ומ"מ לא פורס על שמע להוציא אחרים, דהוי רק לחנכו.

- חבל בעבד כנעני; לר' יהודה - פטור, דאין לעבדים בושת, כדלקמן.
לרבנן - חייב לשלם לרבו, ובחבל בעבד שלו פטור. תוס': ורפואתו לרבו מיירי שאמרוהו לה' יומי ועבדו סמא חריפא ואיתסי בג', שרבו מרויח את ההפרש. ובעבד שלו פטור תמיד מכל דמי הרפואה, שכבר זכה בכל.
- החובל בבתו הגדולה או בכנו הקטן או הגדול;
 סמוכין על שולחנו - פטור. ואם אחר חבל בהם משלם להם, דלא קפיד במידי דלא חסר ואית להו צערא דגופייהו. אבל בחסר (שהוא חבל בהם) או בלית להו צערא (מציאה), הוי לאב. אין סמוכין - חייב, וכן אם אחר חבל בהם משלם להם.
 תוס': וה"מ בשבת, אבל בשאר דברים תמיד חייב, דבכ"מ מעשה ידיים (שבת) הם תחת מזונות (סמוכין). ואפי' אם בסמוכין אין מעשה ידי הגדולים לאב, שבת הוי לאב כיון דאתי מעלמא. ומציאה כמעשה ידיים.
 תוס': מה"ת שבת הוי לאב אפי' באין סמוכין, ואמרו חכמים שמוחל במידי דלא חסר ואית להו צערא.
 • היכא דמשלם לקטן (או לקטנה) - לא ישלם מיד אלא יעשה לו סגולה; לרב חסדא - דהיינו ספר תורה.
לרבה ברה - דיקלא דאכיל מיניה.
- חבלה דבת קטנה (בין סמוכה על שולחנו בין אינה סמוכה) ואפחתה מכספה שפצעה בפניה;
לרב ור"ל - הוי שבת לאב, ואם אינה סמוכה מזונותיה לה והעדפה לאביה. אבל שאר דברים - אינן לאב, דלא זכתה לו אלא שבת נעורים (כסף קידושיה), תוס': דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין. וכן זוכה במציאתה משום איבה.
לר' יוחנן - כל החמישה דברים לאב, דחבלה הוי כשבח נעורים.
 תוס': לתי' א' - מודו כו"ע במה שנפחתה עד ימי נערות שהכל לאב, ופליגי במה שנפחתה כל ימיה.
 לתי' ב' - מודו כו"ע בהפסד מעשה ידיה שהכל לאב, ופליגי במה שנפחתה לקידושיה.

פח

- החובל בעבד כנעני; לר' יהודה - פטור, דכתי' "כי ינצו... איש ואחיו" יצא עבד שאין לו אחוה.
לרבנן - חייב, דאחיו הוא במצוות.
- עבד אין לו אחוה; י"א - אין לו אחוה עם ישראל, שאינו בא בקהל.
לרש"י - שמותר באחותו ובאשת אחיו, דכתי' "עם החמור".
לתוס' - שאין יוצאי חלציו קרויין אחים.
- מודה ר' יהודה שזוממי עבד נהרגין אע"ג דכתי' בהו "לאחיו", דכתי' "ובערת הרע" מ"מ.
 מודו רבנן: א. שעבד פסול למלכות, דכתי' "מקרב אחיך" ממובחר שבאחיך. וכן גר.
 ב. עבד פסול לעדות,
לעולא - דילפי' בק"ו מגזלן ואשה או מגזלן וקטן (והצד השוה שבהן שאינם זהירים בכל המצות זה מפני רשעו וזה מפני שלא נצטווה), שראויים לבא בקהל ופסולים.
למר ב"ר רבינא - דכתי' "לא יומתו אבות על בנים" ולא כתי' "על בניהם", דמשמע ע"פ אבות שאין להם חיים בנים. ואיידי דכתי' בנים ברישא כתי' אבות בסיפא (ולא אבותיהם).
 תוס': ג. פטורים מלתת לו צדקה, כדמשמע קצת גבי פרנסני או הוציאני לחירות וירחמו עלי.
 ד. גונב נפש פטור על עבד, דכתי' "מבני ישראל".
 ה. אינו בריבית ואונאה, דאין קנין לעבד בלא רבו.
 • פסולי עדות: א. נשים, דכתי' "ועמדו שני האנשים".
 ב. קטנים, או מרכתי' "אנשים", או דהוי עדות שא"א להזימה דאינן בני עונשין.
 ג. גזלן, דכתי' "אל תשת ירך" כלומר אל תשת רשע דחמס עד.
 ד. עבד, כדלעיל. תוס': ולא מ-לה לה מאשה, דילפי' מיניה רק לחומרא לעשותו כישראל.
 תוס': ה. עכו"ם, דאינו "אחיו". ולרש"י בגיטין עכו"ם כשר מה"ת.

- הכותב נכסיו לבנו או לאביו מהיום ולאחר מותו - הפירות של נותן (הכותב) והגוף של מקבל. מכר מקבל ומת בחיי נותן; לר' יוחנן - לא קנה לוקח, דקנין פירות כקנין הגוף, וכל שלא הגיע לידי אינו מכור. לר"ש לקיש - קנה, דקנין פירות כקנין הגוף.
- ואין לומר דהכא לכו"ע אינו כקנין הגוף דבלאו הכי ראוי ליורשו, דאפשר לומר שכתב לו לאברוחינה לנכסי מאחיו (באב שכתב לבנו) או מבניו (בבן שכתב לאביו).
- תוס': קי"ל דקנין פירות כקנין הגוף וקי"ל דאין ברירה בדאורי', ומ"מ משכח"ל דמייתי ביכורים בלא חד בר חד עד יהושע, דילפי' מחלוקת יהושע לכל חלוקת אחין דא"צ להחזיר ביובל אע"ג דהוה לקוחות.

פ"ט

- מכרה נכסי מילוג בחיי בעלה - תיקנו באושא משום איבה שהבעל כלוקח ראשון (אם מתה בחייו). מכרה נכסי צאן ברזל - פשיטא שהוא כלוקח ראשון (ומוציא מלקוחות), שהנכסים באחריותו אם הותרו או פחתו. תוס': וכן במנה ומאתים.
- טובת הנאה דאשה - הוי לאשה ואין הבעל אוכל פירות, דלא תיקנו ליה פירא דפירא. תוס': דהוי פירא דאתי מעלמא, וכן כפל דבהמת מילוג או ולדה. ומ"מ בכפל יקח קרקע ויאכל פירות, משא"כ בטובת הנאה.
- תוס': ולד ולדות - הוי לאיש, דפירא דאתי מגופיה (דנכסי מילוג) תיקנו ליה. נשואה שחבלה - פטורה, דמיירי שאין לה נכסי מילוג, שאם יש לה תמכרם בטובת הנאה ותשלם. וא"צ למכור כתובתה בטובת הנאה, דכל לגבי בעלה ודאי מחלה ולא נפסיד את הלוקח בידים. וא"צ למכור לאותו שחבלה בו, דודאי מחלה ולא מטרחינן לבי דינא בכדי. תוס': וא"צ למכור לבעל ותתן לנחבל, אן כי הבעל לא ירצה לקנות, שלא תפסיד. אן דהוי כר"מ שאסור לשהות בלא כתובה. וא"צ למכור כתובתה במעמד ג' דא"א למחול, דמעמד ג' לא מועיל בכתובה בחיה כשא"א לגבותה. וא"צ למכור ע"י שהבעל יכתוב שטרא בשמיה שאו א"א למחול, דכיון שאין הכתובה בשמה הוי כמשהה בלא כתובה אע"פ שאין קלה בעיניו להוציאה. וא"צ לעשות קיום כנדר וכדו' שלא תמחל, דאינה משועבדת לעשות זאת. • חבלה בבעלה; לרבנן - תמכור כתובתה לבעלה בטובת הנאה ותשלם לו, דמותר לשהות בלא כתובה. לר"מ - לא תמכור.
- ומודה ר"מ שאם כתובתה מרובה מכתובה דאורייתא שיכולה למכור את התוספת. ומודה ר"מ שתמכור אם דמי החבלה הם בשווי הכתובה (ק), דמ"מ היא קלה בעיניו להוציאה שיגרשה ויגבה את הכתובה בחזרה בשביל החבלה.
- תוס': אע"ג דלר"מ אסור להשהותה בלא כתובה, מ"מ מודה ר"מ;
  - א. שיכולה למחול על הכתובה, אם תאמר התקבלתי, וכיון שאסור להשהות יחזור ויכתוב לה כתובה.
  - ב. אם חבלה בבעלה תפסיד מהכתובה את מה שחבלה בו כדלעיל, דהיא גורמת להפסיד לעצמה.
  - ג. את"ל שאינה יכולה למחול, יכולה למכור לבעלה דבדיעבד מכור, ותוספת יכולה למכור לכתחילה.
 • מוכרת כתובתה לאחרים או לבעלה - לא הפסידה כתובת בנין דיכרין, דזווי הוא דאנסוה.

י'

- עבדי מילוג; לתנא א' - יוצאין בשן עין לאשה אבל לא לאיש. לתנא ב' - אין יוצאין לא לאיש ולא לאשה. אן דפליגי אם איתא לתקנת אושא, דלתנא א' לית ליה תקנת אושא. אן דהא קודם תקנת אושא והא לאחר התקנה. אן דלתנא א' הקדש (למזבח) חמץ ושחרור מפקיעין שיעבוד, ולתנא ב' אלמורה רבנן לשיעבודיה דבעל. אן דפליגי אם קנין פירות כקנין הגוף דמי או לא. תוס': לתנא א' - למ"מ כקנין הגוף אינו יוצא אפי' לאיש דאין לו כח לשחרר קנין הגוף שלה. לרביב"ב - יוצא לאיש, ותנא ב' הוי כר"א דלקמן דבעי' עבדו המיוחד לו.

- המוכר עברו לאחר ע"מ שישמש את המוכר עוד ל' יום;
לר' מאיר- ראשון ישנו בדין יום או יומים (אם נהנו ומת לאחר יוצים לא נהרג עליו), דקנין פירות כקנין הגוף.
לר' יהודה- שני ישנו בדין יום או יומים, דקנין פירות לאו כקנין הגוף.
לר' יוסי- שניהם ישנן בדין או יומים, דמספק"ל אי כקנין הגוף או לא וספק נפשות להקל.
לר' אליעזר- שניהם אינן בדין או יומים, דכתי' "כי כספו הוא" כספו המיוחד לו.
- לר"א; שותפין שלזה גוף ולזה פירות - אינן יכולין למכור. ואפי' מכרו שניהם יחד לא הוי מכירה (תוס'). ועבד שלהם אינו יוצא בראשי אברים, דבעי' עבדו המיוחד לו.
 שותפין בהכל ביחד - כ"א מוכר ומשחרר חלקו, דלכ"א יש חלק בכולו ליטול חצי.
- ראו שהרג; לר"ט- דנין ע"פ הראיה, ואם ראו בלילה מקצתן עדים ומקצתן דיינים.
לתוס'- ואפי' נתכוונו להעיד נעשים דיינים, אבל המעיד (כפועל) אינו נעשה דיין.
לרשב"ם- אפי' נתכוונו להעיד אינן נעשים דיינים.
- לר"ע- כולם עדים, דאין עד (הרואה) נעשה דיין, דכתי' "עד עמדו לפני העדה למשפט" עד שיעמוד בב"ד אחר (תוס'). לרש"י- וה"ה בדיני ממונות.
לתוס'- דוקא בנפשות, דכתי' "והצילו העדה" וכיון שראו לא חזו ליה זכותא.
- תוס': וה"מ בדאורייתא, אבל בדרבנן אפי' עד המעיד נעשה דיין.
- תוס': טעמא דאין המעיד נעשה דיין; "מ-דה"ל עדות שא"א להזימה שלא יקבל הזמה על עצמו.
לרשב"ם- ד"ועמדו" אלו העדים "לפני ה'" אלו הדיינין, משמע שהעדים יעמדו לפני הדיינין.
לר"י- דכתי' "ביום הנחילו" דכלילה לא דאין עד נעשה דיין.
- "והכה... כאבן או באגרוף" אבן דומיא דאגרוף;
לשמעון התימני- פרט לשיצתה האבן מתחת יד העדים קודם שראוה ב"ד, דבעי' אומדנא דב"ד.
לר' עקיבא- פרט לשיצתה האבן מתחת יד המכה קודם שראוה העדים, ולא בעי' אומדנא דב"ד.

צא

- שור מועד שגם המית וגם הזיק וקדמו ודנהו דיני נפשות - אין חוזרין ודנין אותו דיני ממונות;
אן דהוי כשמעון התימני ור"א להשהותו לאומדנא דב"ד אחרי שנגמר דינו לקטלא.
- אן דהוי כר"ע ובגונא שאפשר לגבות רק מדמי השכירות של השור לחרישה, דמיירי שברח בעליו וגם לית ליה נכסי. ומ"מ בתם א"א לדונו בדיני ממונות כלל, דמשתלם מגופו, ושכירות דחרישה חשיב מעלייה.
- אומד: א. אמדינן בין לגברא (הניזק) בין לחפצא (האבן).
 ב. נפשט שאמדינן אף לנזקין (ולא רק למיתה).
 ג. אמדוהו ונתוונה, נותן לו מה שאמדוהו.
 ד. אמדוהו לזמן מרובה והבריא לזמן מועט, נותן לו כל מה שאמדוהו, דמשימא רחימו עליה.
- משלם ד' מאות זוז: א. כסטרו לאחר ידו, בצרם (משך וי"א פגם) אוזנו, בתלש בשערו.
 ב. ברקק בו. אבל רקק בכגרו הוי כמביישו בדברים ופטור.
 ג. העביר טליתו ממנו.
 ד. פרע ראש האשה בשוק, לת"ק- וכאשה עניה משלם פחות מד' מאות זוז.
לר"ע- גם בעניה משלם ד' מאות זוז.
- בין חבלה לבושת; א. לחבלות אין נותנין זמן (לשלם), דחסריה ממונא. לבושת נותנין זמן.
 ב. בחבלה פליגי תנאי אי רשאי לחבול בעצמו. בבושת לכו"ע רשאי.
 תוס': ולמסקנה פליגי גם בבושת.
- תוס': לר"א הקפר, נזיר טהור נקרא חוטא כי ציער עצמו מן היין, ואינו כ"כ חוטא דמצוה לידור שהרואה סוטה בקלוקלה זייר עצמו, והמצוה גדולה מהעבירה.

- קצץ דקל חבירו - חייב, ולא נאמן לומר אתה אמרת לי לקוצצו. בדקל העומד לקציצה - נאמן לומר אתה אמרת לי לקוצצו, ולא יכול לתבוע אותו על שלקח לו מצווה. תוס': קצץ פירות חבירו - נאמן לומר שחבירו מכרם לו, דלא חציף איניש למיגזר דיקלא דלאו דיליה, משא"כ בקציצת דקל שאין דרך למכור דקל לקוצצו.
- תוס': לקח עלייה לתורה מחבירו, פטור ר"ת; או כי יכול לתת לו תרנגולת לשחוט תחת אותם ב' ברכות. או כי יכול לענות אמן וגדול העונה יותר מהמברך. או כי בכבל אין דנין דבר שאין בו חסרון כיס.
- ליכא בל תשחית: א. בעץ סרק, או בעץ פירות שטעון פחות מקב, ובזיתים פחות מרובע, דחשיבי. ב. בעץ פירות שדמיו יקרים לבנין יותר משבח פירותיו. תוס': ג. לקרוע י"ג בגדים על צורבא מדרבנן שמת, אבל על שאר אדם הוא יותר מדאי.

צב

- תוס': בעלמא - גופני עדיפי מדיקלי, דיקרים יותר. לנכסי מילוג - דיקלי עדיפי מגופני, כי גפנים צריכים הוצאה מרובה והבעל חושש להוציא ויפסידו. וכי פירות הדקל מתקיימין טפי.
- חמרא למריה וטיבותא לשקייה; לרש"י - היין של מלך, והשותין מחזיקין טובה לשר המשקה. לתוס' - שהמשקה נותן בעין יפה, כדאיתא במשה שהקב"ה א"ל "וסמכת ידך" והוא סמך בב' ידיו.

צג

- לגי' שלנו - אחד הצועק ואחד הנצועק, אלא שממהרין ליפרע מהצועק, כדאשכחן בשרה. לגי' בספרי - אחד הצועק ואחד שאין צועק, אלא שממהרין לענות לצועק (תוס').
- סמא את עיני וכדו' ע"מ לפטור - חייב. הכני פצעני ע"מ לפטור - פטור. לרב ששת - דבסמא את עיני (או כשאר ראשי אברים) איכא פגם משפחה. לרבא - דאין אדם מוחל על ראשי אברים שלו.
- לר' יוחנן - אדם מוחל על הכל, לרש"י - וברישא מיירי ששאל ע"מ לפטור וא"ל הן בתמיה. ואם א"ל לאו בתמיה פטור. וה"ה בנזקי ממונו.
- לתוס' - אפי' שא"ל הן שדומה כאומר בניחותא מסתמא בתמיה קאמר, משא"כ בנזקי ממונו שאם א"ל לאו שדומה כאומר בניחותא מסתמא בתמיה קאמר.
- שבר את כדי ע"מ לפטור - פטור. נתן לו לשמור על כדו וא"ל שבר ע"מ לפטור; לר"ה - אם א"ל קודם שבא ליד שומר פטור, ואם א"ל אחר שבא לידו חייב. לרבה - אם בא לידו בתורת שמירה ואח"כ נמלך וא"ל שבר חייב, ואם בא לידו בתורת קריעה פטור. תוס': א"ל עיניך בו ולא א"ל שמור - פטור מפשיעה, וחייב אם יאבדו בידים.

פרק תשיעי - הגוזל עצים

- שינוי מעשה קונה מדאורייתא, דכתי' "אשר גזל" - כעין שגזל.
- שינוי החוזר לברייתו (עצים מושפין שעשאן כלים, צמר טווי שעשאו בגדים):
- לרב אשי - אינו קונה כלל (רש"י). ובשינוי שאינו חוזר הוא שינוי רק כשנעשה בכך כלי (תוס').
- לאביי - קונה מדרבנן. וכן סבר ר' יוחנן, דקונה מפני תקנת השבים (צד).
- תוס': לרבה - קונה מדאורייתא. והוא שינוי אע"פ שאין שם כלי עליו (תוס' ע"פ מהרש"א).

• טוויה, או אריגה בלא טוויה (תיכי) - הוי שינוי מעשה. צבע וליבון;

ל'אביי: לרבנן: צבע הוי שינוי, ליבון לא הוי שינוי.

לר"ש: לרבנן- שניהם הוו שינוי.

לר"ש בן יהודה- שניהם לא הוו שינוי.

לרבא: ליבון (סדר הליבון: ניפוץ ביד, סירוק במסרק, חוריה חיזורי, כבירה בגופרית): ניפוץ וחוריה, לא הוי

שינוי. כבירה, הוי שינוי דלא מקרי ליבון אלא צביעה. סירוק; לרבנן- לא הוי שינוי.

לר"ש- הוי שינוי.

צבע דלא הדר (קלא אילן), לכו"ע הוי שינוי.

צבע דהדר, לרבנן- הוי שינוי.

לר"ש- לא הוי שינוי.

לר"ח בר אבין: לגי' א'- פליגי בסירוק בלבד, כרבא.

לגי' ב'- פליגי נמי בחוריה, ושמא פליגי נמי בניפוץ (תוס').

צד

• נתן לה חיטין באתננה ועשאתן סולת (שינוי דלא הדר);

לב"ש- אסור למזבח, דכתי' "גם שניהם" לרבות שינוייהם.

לב"ה- מותר, דדרשינן הם ולא שינוייהם. וב"ש דרשי הם ולא ולדותיהם.

לאביי- י"א (תנאי דלקמן) דלא פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה ולכו"ע שינוי אינו קונה.

לרבא- לכו"ע שינוי קונה, וטעמא דב"ש משום דאימאיס לגבוה.

• לר' אליעזר בן יעקב, גזל סאה חיטין טחנה לשה ואפאה והפריש חלה "כיצד מברך אין זה מברך אלא

מנאץ", לאביי- דס"ל דשינוי אינו קונה (אף לב"ה).

לרבא- משום דהוי מצווה הכאה בעבירה.

• תוס': משעת גלגול (לישה) מתחייב בחלה. ואם אין תחילתו עיסה, אחר האפייה מתחייב בחלה.

• לר"ש ב"א, יד גזול על העליונה; השביחה- נוטל את השבח מפני תקנת השבים. כחש- אומר לו הרי

שלך לפניך, לאביי- דס"ל דשינוי אינו קונה, ואפי' בכחש דלא הדר (מתה או נשברה רגלה).

לרבא- דמירי בכחש דהדר (ע"י פיטום).

• מצוות פאה הוי קודם קצירה. לא הפריש, מפריש מן העומרין או מן הכרי,

לאביי- משום "תעזוב" יתירא.

תוס': לרבא- דכל דאמר רחמנא לא תעבד - אי עביד לא מהני.

אם מירחו - מעשר (אף למ"ד דיש ברייה לתוס') ונותן לו.

תוס': והא דלא הזכיר התנא תרומה; אן משום דהוי דבר קל לתרום.

אן משום דרגילין לתרום כבר בגורן.

עשאו עיסה; לתנא קמא- פטור מפאה, דשינוי קונה.

לר' ישמעאל- חייב, לאביי- דס"ל דשינוי אינו קונה.

לרבא- משום "תעזוב" יתירא.

• המפקיר כרמו וקדם וזכה בו הוא, חייב בכל מתנות עניים חוץ ממעשר, דכתי' בהו "תעזוב" יתירא (וא"כ

איכא מ"ד ואביי, ור' ישמעאל לרבא דיליף מ"תעזוב" יתירא תרתי).

• בגזילה אינה קיימת תיקן רבי שאין מקבלין דמים מגזלנים ומלווי בריבית, חוץ מגזל מריש ובנאו

כבירה דמשלם דמיו, ולא מחזירו דשיווהו רבנן כדליתא משום פסידא דבירה. אבל הגזלן צריך לנסות

לשלם - לצאת ידי שמים. לר"ת- תיקן רק לדורו (של רבי). וכן בכ"מ שכתוב "בימי רבי נשנית משנה זו."

לר"י- תיקן רק לאותם שרוב עסקם ואומנותם בגזל או בריבית.

- הניח להם אביהם דבר המסויים (דניכר לרבים);
אם לא עשה תשובה - בניו אינם חייבים להחזיר, דלא עשה 'מעשה עמך' ואינם חייבים כבודו.
עשה תשובה - אם לא הספיק להחזיר עד שמת, חייבים להחזיר מפני כבודו.
 תוס': אם היה לו שהות להחזיר - אינם חייבים להחזיר;
 אך כשהאב ניסה להחזיר ולא קיבלו ממנו, דתו ליכא גנאי.
 א"כ כשלא החזיר, דבדבר המסויים מקבלין ממנו.
 א"כ כיון שלא חשש לכבודו דהיה לו למוכרו או להוציאו מתחת ידו.
 תוס': למ"ד ריבית קצוצה אינה יוצאה בדריינין, לריבין - חייב לצאת ידי שמים.
לתוס' - פטור לגמרי.

צה

- גזל פרה והשביחה;
לר' מאיר: שינוי קונה, אלא שמשלם את השבח, דבמזיד קניס ר"מ. אבל בשוגג כגון לצבוע לו אדום
 וצבעו שחור - משלם דמי צמרו ולא דמי שבחו.
לר' יהודה: לרב זביד - מחזיר לנגזל רק שבח שע"ג גזילה. דשבח שלא ע"ג גזילה קני גזלן,
לתוס' - או משום דהוי שינוי גמור. או משום תקנת השבים, ובצבע אינו קונה
 משום דס"ל לר"י דשינוי ל"ק והכא ליכא תקנת השבים.
לר"ת - דלר"י שינוי קונה (כר"מ), אבל שבח שע"ג גזילה הוי שינוי דהדר.
לרב פפא - אפי' שבח שע"ג גזילה קני,
לתוס' - משום תקנת השבים, ובצבע אינו קונה דליכא תקנת השבים ושינוי ל"ק.
לר"ת - דשינוי קונה ואף שינוי דהדר, ובצבע אינו קונה דלא מתכוון לקנות.
לר' שמעון: לרב זביד - אפי' שבח שע"ג גזילה קני.
לרב פפא - כר' יהודה, אלא שבשבח שע"ג גזילה נוטל הגזלן למחצה לשליש ולרביע.
 תוס': וה"ה בשבח שאינו ע"ג גזילה.

- שמין להן השבח ומעלין אותו בדמים:
 א. הבכור משלם לפשוט דמי השבח שהשביחו קודם חלוקה, דאין לו פ"ש בשבח.
 ב. בע"ח שטרף מלוקח קרקע ושבחה, משלם ללוקח את דמי השבח (שהשביח לוקח).
 או דהוי כמ"ד דלוקח לא מצי מסלק בזווי, דאל"כ א"ל הב לי גריוא דארעא שיעור שבחאי.
 או דמירי באפותיקי, דלכו"ע לא מצי מסלק ליה בזווי.
 ג. בע"ח שטרף מיתומים קרקע ושבחה, משלם להם מה דמי השבח שהשביחו.
 ד. גזלן לר"ש דנוטל למחצה לשליש ולרביע, מקבל דמי השבח. תוס': אבל לר' יהודה מקבל שבח
 עצמו, דנוטל כולו מתקנת השבים.
 תוס': ה. אריס, שאם בא לסלקו מאריסותו מסלקו מן השבח בדמים.
 • יש בע"ח שגובה שבח מלוקח (וא"צ לשלם עליו);
 א. בשבח שאינו מגיע לכתפים. מגיע לכתפים; לרש"י - שגדלה כל צרכה וא"צ לקרקע.
לתוס' - שסופו ליתלש ולישא בכתפים.
לר"ת - דבר הבא בטורח.
 ב. כשהלוואה היא כשיעור ארעא ושבחא.

צו

- תוס': בע"ח שגבה מיתמי - אין משלם להם על השבח (אם ההלוואה כשיעור ארעא ושבחא), ואע"ג דאין להם על
 מי לחזור, דמ"מ כרעיה דאבוהון נינהו. ובאפותיקי משלם להם יציאה.
 גבה ממקבל מתנה - משלם לו את השבח, דאין לו על מי לחזור.
 גבה מלקוחות - אפי' באפותיקי לא משלם להם יציאה, דיש להם על מי לחזור.

- גזל והשביח ומכר - הקונה זוכה בשבח למחצה לשליש ולרביע, או בכל מפני תקנת השבים. וכן ביורש. השביח הלוקח מגזלן - זכה בשבח למחצה לשליש ולרביע (ר"ש דלעיל), דמכר לו כל זכות שתבוא לידו. מכר לעכו"ם והשביח - העכו"ם לא קנה את השבח, דלא עשו תקנה לעכו"ם.
- מכר העכו"ם לישראל - ספק אם עשו תקנה כי הגזלן ישראל והקונה ישראל, א"ד לא עשו תקנה כי יש עכו"ם באמצע שקנה והשביחה.
- גזל דיקלא וקצצו - לא קנה (לשלם דמיו, ויחזיר את הדקל בעצמו), דליכא שינוי השם. תוס': משא"כ בגזל בהמה והרגה, דהוי שינוי דמינכר טפי.
- דיקלא ועבד גובי - לא קנה, דהשתא נמי מיקרי גובי (התיבות) דקל. גובי ועבד כשורי - קנה. וכן בעבד קצוצייתא (קרשים).
- לולב ועבד הוצי - קנה, שתלש את כל העלים מהשדרה, דהוי שינוי השם ואינו חוזר. הוצי ועבד חופיא - דהיינו מטאטא - קנה, דחילק כל הוצא לשנים דתו לא הדרא. חופיא ועבד שרשורא - דהיינו חבל - לא קנה, דסתר ליה והוי חופיא.
- נטילה התיומת - פסול הלולב (והוי שינוי לקנותה). נחלקה התיומת; ו"א דספק אם פסול או לא. וי"א דנפשט שפסול.
- גזל זוזי ועבד נסכא - קנה, שגם אם יעשה שוב זוזי פנים חדשות באו לכאן. וכן בלבינה ועבד עפר. נסכא ועבד זוזי - לא קנה, דהדר עבד להו נסכא, דאין מקפידין על תיקון וריבוע הנסכא. תוס': נסכא ועבד כלי - קנה, דלא גרע מנסרים ועשאן כלים, משא"כ זוזי ולבינה שאינן חשובין כ"כ.
- כל הגזלנין משלמים כשעת הגזילה, חוץ מגזלנא עתיקא דקנסוהו שישלם את השבח וכגון אם חרש בה. גזל בהמה והזקינה או הכחישה (דלא הוי שינוי כ"כ) - משלם כשעת הגזילה. ובעבדים כה"ג; לרבנן - משלם כשעת הגזילה, דעברא כמטלטלי דמי.
- לר"מ - א"ל הרי שלך לפניך, דכמקרקעי דמי וברשותה דמריה קיימי. רב פסק דכמקרקעי דמי, או דמתני' איפכא אתניה, ופסק כרבנן.
- או דאיכא ב' ברייתות דלרבנן כמקרקעי דמי ואפיך מתני' מקמי תרתי. המחליף פרה בחמור וילדה ואומר ברשותי ילדה והלה שותק - זכה בה; או דהוי כמ"ד ברי ושמא ברי עדיף (רש"י).
- או דשתיקה כהודאה ולא כאומר איני יודע (תוס').

צו

- השתמש בעבד חבריו; למ"ד כמטלטלי - פטור מלשלם.
- למ"ד כמקרקעי - חייב, אא"כ היה שלא בשעת מלאכה דז"נ וזל"ח פטור, דבית מיתב יתיב או משום ושאייה יוכת שער וה"נ ניח"ל דלא נסתריה עבדיה (שלא ילמד דרכי הבטלה).
- דר בחצר המלוה - חייב אע"ג דז"נ וזל"ח, דמיחזי כריבית. תוס': לתי' א' - וה"מ במילי דפרהסיא ואוושא מילתא כחצר ועבד, אבל מותר להשאיל לו כליו או סוסו. לתי' ב' - ה"מ שלא מדעתו אבל מדעתו מותר היכא דקודם הלואה היה רגיל לתת לו.
- השתמש בספינת חבריו; לא עבידא לאגרא - פטור, ומ"מ משלם דמי פחתה. עבידא לאגרא - חייב (ואם דמי פחתה מרובין משלם פחתה), דמסתמא נחית אדעתא דאגרא. נחית אדעתא דגזנותא, משלם פחתה בלבד. תוס': וה"מ בספינה, אבל בקרקע תמיד משלם שכרה דבחזקת בעליה עומדת.
- גזל מטבע ופסלתו מלכות; לרב הונא - א"ל הרי שלך לפניך, משא"כ ביין והחמיץ דנשתנה טעמו וריחו. לרב יהודה - משלם כשעת הגזילה, משא"כ תרומה ונטמאת דלא מינכר היזקא, אבל בנפסל ניכר שאין דומה צורה זו לשאר צורות כפי שהיה בשעת הגזילה.
- ומורה רב יהודה בפסלתו מדינה זו דא"ל הרי שלך לפניך, שיכול להוציא במדינה אחרת.

- לזה על מטבע (כדלקמן) ונפסלה; לרב - חייב להחזיר לו מטבע היוצא באותה שעה. לשמאל - פטור, דיכול לומר לו לך הוציאו במישן; אן דמיירי שמלכיות אינן מקפידות זע"ז.
- אן דמיירי במקפידות ולא בחשי, ומיירי שדרכו ללכת למישן.
- לרש"י - על מטבע היינו שהלוהו פרקמטיא ע"מ שישלם לו מעות, אבל בהלוה מעות לכו"ע פטור (אא"כ קצב לו שישלם לו מעות ותוס').
- לר"י - מיירי שהלוהו סאה חטיין וא"ל תחזיר סאה או כך וכך מעות, אבל קצב רק במעות לכו"ע פטור.
- תוס': לרב הונא - מטבע שנפסל הוא כהזול, ולכן בגזלן ואינו בעין משלם כדמעיקרא משא"כ בהלוהה דמשלם כזול הדשתא.
- לרב יהודה - מטבע שנפסל הוא כנסדק, ולכן בין בגזל בין בהלוהה משלם כדמעיקרא.
- והא דלעיל דבסתם הלוהה בין לרב בין לשמואל א"ל הרי שלך לפניך, הוי כר"ה ולא כרב יהודה.
- בבבלי - אין מחללין מע"ש על מעות של ירושלים, דבעי' מצוי בידך.
- וה"מ במלכיות מקפידות ובחשי, דאל"כ הרי סופו לעלות לירושלים וחשיב יוצאות (כשמואל).
- בירושלים - מחללין על מעות של בבלי, דתיקנו שכל המעות יוצאות בירושלים.
- וה"מ ביד ישראל תקיפה, אבל ביד אומות העולם תקיפה - לא.
- בבבלי מחללין על מעות של בבלי, דזבין בהו בהמה ומעלה אותה לירושלים.
- תוס': לת"י א' - ה"מ לר"מ דשרי לכתחילה, אבל לרבנן אין לחלל על בהמה חיה ואפי' בדיעבד אינו מחולל, לרש"י - דאסרו לחלל משום כחשא.
- לתוס' - שמא יגדל עדדים, וגזרו זכרים אטו נקבות.
- לת"י ב' - הכא לכו"ע שרי לחלל על בהמה, דכיון שמלכיות מקפידות א"א בענין אחר.

צ"ח

- פטור משום גרמא:

- א. זרק מטבע לים. וה"מ בצלולין, דאפשר להוציאו ע"י מומחה. תוס': וה"ה בעכוורין ואפשר להוציא. וה"מ באדייה ארוי, שהכה תחת יד הבעלים, אבל בורקו בידיים חייב.
- תוס': לת"י א' - וה"מ בדרך ירידה, אבל בדרך עליה חייב. דלפטור בעי' תרתי; שלא תפסו, ולא הגביהו. לת"י ב' - ה"ה בדרך עליה דאין דרך הגבהה בכך, אבל ביונים שהן בע"ח דרך הגבהה בכך.
- ב. שף מטבע. וה"מ בלא חסריה, אלא הפחית צורתו. תוס': וס"ל כר"ה דנפסל אינו כנסדק.
- ג. הכה עבדו כנגד אזנו וחרשו, הוי גרמא ולא יצא לחירות.
- ד. צרם (פגם) אוון פרה, דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי.
- תוס': לת"י א' - ופטור אפי' למ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק, דלאו למזבח קיימי.
- לת"י ב' - דוקא למ"ד היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק.
- נפל כיסו לים - אין מחללין עליו מע"ש, דבעי' מצוי בידך דכתי' "וצרת הכסף בידך".
- הכה עבדו על אזנו וחרשו - יוצא לחירות. תוס': וחשיב מום שבגלוי; אן כי ניכר בהתנהגותו שהוא חרש.
- אן כי האבר שיש בו קלקול - גלוי.
- תוס': לפסול פרה אדומה בעי' עובד דומיא דעבד דניח"ל, וכן להכשר דבעי' יותן דומיא דכי יתן. בנעשה ממילא - בעי' ניהא לבעליו. בנעשה בידיים - סגי דניהא לעושה.
- דבר הגורם לממון, וכגון גזל חמץ ועבר עליו הפסח וכו' לרש"י - חייב.
- לרבנן - פטור.
- ומודו כו"ע בשרף במועד (בו מעות) דפטור, שהכל מצוים עליו לבערו.
- גרמי, וכגון שורף שטר חבירו, דאין עיקרו ממון; לר"מ - חייב, וכגון שמאמינו מה היה כתוב בו. לרבנן - פטור.
- גזל שור והמית ונגמר דינו והחזירו לבעליו; לרבנן - אינו מוחזר, דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו וכיון שהוליכו לב"ד הוי היזק בידיים.
- לר' יעקב - מוחזר, דגומרין דינו של שור שלא בפניו.
- ובגזל חמץ ועבר עליו הפסח לכו"ע א"ל הרי שלך לפניך, דאמרין הש"ל אפי' באיסורי הנאה.

- גזל פירות והרקיבו כולן - משלם כשעת הגזילה. הרקיבו מקצתן - א"ל הרי שלך לפניך.

צט

- למ"ד אומן קונה בשבח כלי, נתן עצים לאומן לעשות תיבה ועשאה ושברה - פטור. ומודה דאומן אינו קונה: א. נתן לו תיבה לנעוץ בה מסמר ושברה.
- ב. נתן לו לצבוע צמר, והצמר והסמנין של בעה"ב, שהאומן שכיר בעלמא.
- ג. אגרית לבטושי גרדא דסרבלא (לרכך בגד קשה), לרש"י - כל דריכה במעה והוי שכיר יום. לתוס' - דבביטשא קמייתא ליכא שבחא.
- ד. בשליחא דאגרתא, דליכא שבחא.
- קבלנות עובר עליו בכל תלין, ומיירי בקבלנות בלא שבח, דאם יש שבח - קונה ולא עובר בכל תלין.
- עשה לי שירים (צמידים) מזהב שלי ואתקדש לך; לר"מ - עשאן ונתן לה, מקודשת.
- לחכמים - אינה מקודשת.
- ופליגי; או במקדש במלוה, דלכו"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.
- או האם אינה לשכירות אלא לבסוף או לא.
- או האם אומן קונה בשבח כלי או לא.
- או בשהוסיף לה נופך משלו ופליגי האם מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה או דעתה אמלוה.
- תוס': בעשה לי שירים דלעיל, אינה מקודשת ע"י שמוחל שכרו, דאין חשוב כנותן לה כלום במחילתו עד שתבוא שעה שיכול לתובעה דהיינו כשיגיע הממון לידה.
- תוס': מ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף - מודה דשכירות משתלמת בסוף. « וכן הלכה.
- מ"ד אין לשכירות אלא לבסוף - מודה דפועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום
- נתן לו בהמה לשחוט וניבלה, וכיו"ב; לרבנן - פטור, דאנוס הוא.
- לר"מ - חייב, שהיה לו ליוהר, וכהא דלר"מ נתקל פושע.
- לכו"ע חייב: א. בטבח הדיוט, בין בחינם בין בשכר. ופליגי באומן.
- ב. באומן שעשה בחינם.
- ג. במראה דינר לשולחני ונמצא רע, אא"כ הוא בקי כדנכו ואיסור שיכולים לטעות רק במטבע חדשה. תוס': וחייב אפי' אומן בשכר, דבהכרת מטבע צריך בקיאות גדול.
- שחט והגרים חוץ בין טבעת לטבעת; לר' יוסי בר"י - כשר אם שייר מלא החוט על פני רובה.
- לרבנן - פסול, דבעי' שיור על פני כולה.
- רב טרפיה, לרש"י - דמספק"ל כמי הלכה (וכן פירש ר"י).
- לר"ת - פסק כר' יוסי בר"י, והכא החמיר עליו לפי שהיה עם הארץ.

ק

- תוס': סבלים ששכרו יין, שייך לפותרם רק מדכתי' "למען תלך בדרך טובים".
- לר"י מאורליינש - דלפנים משורת הדין שייך רק כשהוא פטור ואחרים חייבים, וכאומן דהכא.
- לתוספות - דלא שייך לפנים משורת הדין כשעשו לו היזק גדול בפשיעה. אבל שייך אפי' שגם אחרים פטורים.
- תוס': מראה דינר לשולחני וטעה; לר"י ה"ה - חייב (כדלעיל) רק אם אמר לשולחני חזי דעלך קא סמכינא.
- לתוס' - חייב אפי' בלא אמר לו.

- גרמי; לר"מ - חייב, וכהא דמחיצת הכרם שנפרצה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו. לרבנן - פטור. תוס': והוא תנא דהמניח דקתני שחטו ונתנו במתנה מה שעשה עשוי. מורו רבנן דחייב: א. כדיין שחייב את הזכאי וטיהר את הטמא, וכגון שנשא ונתן ביד, שנטל ממון מהנתבע לתובע ונטל פירות טמאים ועירבן עם טהורים (מעטים, דלא בטל).
- ב. בזיכה את החייב וטימא את הטהור, וכגון שהחזיר משכון ועל הפירות זרק שרץ. תוס': וה"מ לרב חסדא (בסנהדרין), אבל לרב ששת אפי' בלא נשא ונתן ביד, דדיבור דקם דינא (שלא טעה בדבר משנה) חשיב מעשה.
- ג. נתן לצבוע לו אדום וצבעו שחור וכדו', נתן לו דמי צמרו הזזיקו בידיים.
- ד. סיכך גפנו ע"ג תבואת חבירו ה"ז קידש וחייב, דהזיקו בידיים.
- תוס': על העל הכרם להרחיק מהתבואה ד"א או לגדור. לר"מ, אם נפרצה ונאסרו - חייב בעל הכרם. לר"י וצריך להתרות בו. נפרצה שוב צריך התראה. ובנפרצה ג"פ מספקא לר"י אם צריך התראה. לר"ת - אם יש תוספת א' ממאטים בנפרצה ב' פעמים, אין מצטרפין לאסור, דקמא קמא בטיל.
- תוס': קמא קמא בטיל; לר"ת - אמרינן בהפסיק והמשיך, אבל בבת אחת לא אמרינן קמא קמא בטיל. לריב"ם - אמרינן בנשפך (יין נסך), אבל בגידולים לא בטיל דדרבנן ליגדל מעט מעט. ומ"מ בסאה תרומה שנפלה לק' של חולין ואח"כ נפלה עוד אחת - אסור, דלא אמרינן ראשון ראשון בטל אע"ג דנפל ע"י הפסק, דהתם צריך להרימה ולהוציאה ולא מתבטלת.
- נתן צמרו לצבוע באדום וצבעו בשחור וכדו'; לר' מאיר - הצבע משלם דמי צמרו, דקני בשינוי.
- לר' יהודה - משלם לצבע שבח או יציאה - מה שפחות דכיון ששינה קניס ליה וידו על התחתונה. ומורו כו"ע בצבעו כעור ככוונה, וכגון שצבעו בשיירי צבע, דידו על התחתונה.
- לרש"י - שבח היינו שבח דצמר, ויציאה היינו מה שעולה הצבע. ואם השכר שהתנה עמו נמוך משניהם - נתן לו שכרו.
- לר"י - צמר וסמנין ושבח האדום (הצפוי) הם הקרן וע"ז קאי השבח, ויציאה היינו שכרו שהתנה לתת לו.

קא

- ספק אם יש שבח סמנין ע"ג הצמר דחזותא מילתא, או לא (ובערה ושביעית איכא קרא לאסור). ונפק"מ; א. בגזל צמר וסמנין וצבע את הצמר בסמנין, דאי אין שבח - משלם על הסמנין, דמייירי שלא התייקר הצמר בגלל הצבע; אן כי זל ציבעא.
- אן כי צבע קופא, לרש"י - צבע בו קוף.
- לערך - צבע קופת נצרים.
- לתוס' - בכיעור כעין קוף.
- ב. בקוף שצבע צמר דחד בסמנין דאחר, דאי אין שבח - פטור מלשלם על הנאת הצבע. תוס': ואע"ג שהצמר הושבח, אינו משלם מה שנהנה; אן כי לא נהנה ע"י מעשיו או מעשי בהמתו.
- אן כי נוי בעלמא לא חשיב הנאה.
- ובגזל, דוקא בגזל סמנין שרויין, דאי דקינהו ושרנהו קנהו בשינוי.
- כתי' ג"פ לשון ערלה לרבות שלא יהנה בה ולא יצבע בה ולא ידליק בה נר. תוס': ואע"ג דאסור שאר הנאות איצטריך לרבות צביעה והדלקה;
- לתוס' - בצביעה קמ"ל אע"ג דהוי חזותא בעלמא, ובהדלקה קמ"ל אע"ג שכלה האיסור בשעת הדלקה.
- לר"ת - דאיצטריך לאסור צביעה והדלקה שלא כדרך הנאות, בצביעת תאנים ובהדלקה שאין עומד להדלקה.
- תוס': ר' יהושע יליף ערלה פרי מפרי מביכורים דלוקה רק על היוצא מזיתים ומענבים.
- לתי' א' - ואיסור צביעה היינו רק בזיתים וענבים וביוצא מהן, אבל בשאר פירות אסור רק מדרבנן.
- לתי' ב' - דוקא משקה דשאר פירות אימעות דילפי' פרי מפרי מביכורים אבל שומר לפרי דאירבי מ"את פרי"ו אסור מדאורייתא גם בשאר פירות.

- רביעית דם שנבלעה בבית - רק כלים שבבית שהיו קודם שנבלעה טמאים. נבלעה בכסות - טמא מה שבבית - אם בכיכוס יוצא ממנה רביעית דם, לרש"י - שאם יתנו מים במדה ימצא רביעית יותר. לתוס' - מביא מים במדה ומכסה ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם ומשווה את צבע המים. ולא חשבינן לחזותא דדם שבכסות, דמיירי ברם תבוסה (ספק אם יצא בחייו או במותו) דמטמא באוהל מדרבנן. תוס': וה"מ לר"ל, אבל לר' יוחנן משום דבקפידא תליא מילתא ובאין יוצא בכיכוס לא קפדי.

קב

- פירות שביעית; לרבנן - אין מוסרין אותן למשרה ולכבוסה, דבעי' הנאתו וביעורו שווה דומיא ד"לאכלה", והכא הביעור מיד והנאתו לאחר ששרוי בו כמה ימים. לר' יוסי - מוסרין, לרש"י - דסתם פירות אינן לאכילה, וכיון שלקטן למשרה וכבוסה מותר דלא חל עליהם קדושת שביעית דהנאתן אחר ביעורן. לתוס' - משום דלית ליה דרשה דבעי' הנאתו וביעורו שווה. ומודו כו"ע שלא יעשה מלוגמא (לרפאה) זילוף ואפיקטויזין (להקיא), דבעי' שווה בכל אדם דומיא דלאכלה. • סתם עציים; לרבנן - אין בהן קדושת שביעית, דסתמן להסקה והנאתן אחר ביעורן (כשנעשה גחלת). לר' יוסי - קדושים, לרש"י - דאין סתמן להסקה, וכיון שלקטן למשחן (להאיר, ולר"ח משחן היינו להתחמם בהן) הוי הנאתן וביעורן שווה. לתוס' - משום דלית ליה דרשה דבעי' הנאתו וביעורו שווה. ומודו רבנן דקדושים: א. סטים וקוצה, דעומדים לצביעה והנאתן וביעורן שווה; לרש"י - דבשעת רתיחת היורה כלה השרוש וקולט הצבע. לתוס' - דבשעה שלובש את הבגד כלה הצבע מיום אל יום. תוס': ב. לולב, דסתמו עשוי לכבד את הבית והנאתו וביעורו שווה. • לפני אידיהן דעכו"ם; לרבנן - אסור לפורען וליפרע מהם כלל, דשמחה היא להם ומודה לעכו"ם. לר' יהושע ב"ק - מלוה ע"פ מותר ליפרע, דמציל מידם. « וכן הלכה, ולא כרבים. • « רב הונא פסק הלכה כר' יהודה דצבע, דכל המשנה ידו על התחונה. לרב יוסף, פשיטא שהלכה כר' יהודה, אן כי הוי מחלוקת (הכא) ואח"כ סתם (בב"מ) וכולה נזיקין חדא מסכתא. אן כי קתני לה גבי הלכתא פסיקתא, לרש"י - ד'כל החזור בו ידו על התחונה' הוי לכו"ע. תוס': וי"מ - דלישנא ד'כל' משמע שכך הלכה.